

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodnina za Zdržene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 28, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
nasebin

O DELU IN DRUGEM

Bellingham, Wash.—Zdaj smo končno dobili nekaj dežja in vročina, ki ni bila preveč huda, je ponehala. V parku, kjer delam, bo kmalu delo skončano in dobil bom počitnice. Mogoče že drugi mesec. Zadnji štih sem lansko leto napravil 15. septembra, letos pa sem pričel delati 3. marca. Tako delam malo več kot pol leta. No, pa se ne pritožujem, še celo rad vidim. Drugi delajo skoro celo leto, kajti nje protektira takozvana državna služba (Civil Service). Tudi jaz bi lahko bil pod tako protekcijo, toda se nisem nikoli brigal za to.

Toda, čemu naj se trudim? Dovolj sem delal in garal v svojem življenju, a kaj imam od življenja? Na stara leta sem sam. Imam sina. Toda z njim sva večja tuja kot z ljudmi, ki žive v moji sosesčini. Seve, ljudje, oni ljudje, ki malokdaj vidijo v globino notranjosti, ne morejo razumeti, zakaj se ne bi mogla razumeti oče in sin. In vendar je tako! Njega ne zanima nobena stvar, ki mene zanima. On me še ni nikoli vprašal za nasvet in če mu kaj rečem, me enostavno ignorira, "ne čuje" in gre svojo pot. Moje delo, pa bi bilo kar koli, še ne pogleda, a prah po stilih in drugod kaj hitro vidi in kritizira. Star je 32 let in čas je, da bi mislil na svoj dom; a če ima kakšen načrt, ne vem, kajti o takih stvarih sploh ne govori z menoj.

Torej, za koga naj hranim denar? Se nekaj besed o mestnih parkih. V parku sem sam, a drugi delavci delajo v drugih parkih, ki jih je menda 25. Seve, po velikosti so različni in drugačni: nekateri so samo nasajeni s cvetlicami, dočim so drugi podobni gozdom. Department, ki oskrbuje parke, ima v svojem področju tudi mestno pokopališče. Vseh parkov skupaj je 680 akrov.

Industrijskih podjetij nimamo veliko. Imeli smo precej parnih žag, a polagoma jih zapirajo, ker so izžepali že veliko lesa in je v tej bližini že vse posekano. S tem mislim v bližini 30 do 50 milj. Poleg te industrije imamo tudi mlin, kjer delajo kašo za papir (celulozo). Potem imamo še nekaj manjših podjetij, ki pa obratujejo samo ob sezoni, to je nekaj mesecev v letu. Imamo tudi premogokop in pa pristanišče, kjer nalagajo les in ga potem odvažajo na jug, ali kamor že. Pristanišče je bolj staro, govore pa, da imajo po vojni v načrtu zgraditi veliko moderno pristanišče, seve, če ne pride kaj vmes. Pripovedujejo tudi, da so našli v bližnjih hribih različno rudo in premog. Toda kdo bo investiral denar, hočete vedeti. Zdi se mi, da bo moral pomagati Stric Sam, kajti privatniki najbrže ne bodo zmogli. Sploh bo Stric Sam glavni zalagatelj: delodajalec in kupec. In to ne samo tukaj, temveč po vseh državah in teritorijih. Veliko se govori tudi o trgovini z Rusijo. To je skoro gotova reč.

Radoveden sem, kako dolgo bo vzel rusko rečo armada, da pride "počastiti" Hitlerja v Berlin.

lin. Saj je bil vendar Stalin njegov prijatelj? Tako je pisal neki dopisnik v Prosveti kmalu potem, ko je Hitler napadel Rusijo. Dopisnik se je zgražal nad njegovo (Stalinovo) zaspanostjo. Zgražal se je zato, ker ni vedel, kaj se je godilo. Pohvalil pa je rusko ljudstvo, ko je prišlo za orožje proti volji Stalina... ker Stalin je bil baje Hitlerjev prijatelj? Na tisti idiotski dopis ni prejšnji urednik pristavil svojega komentarja, pač pa je moj dopis, v katerem sem pobijal neumno pisanje dotičnika, vrnil v koš. George Gornik. 493.

NEKAJ PRIPOROČIL
KONVENCIJI SANSa

Milwaukee, Wis.—Izvršni tajnik Sansa je poročal, da so razposlali nekaj tisoč brošur "Italo-Yugoslav Frontier" po vsem svetu. Ker slovenski časopisi niso objavili te brošure in ker mi ni vsebina znana, je možno, da bo v tem dopisu kakšna sugestija, ki je morda že izražena v omenjenem pamfletu.

Mi danes stojimo pred zelo važnimi zgodovinskimi dogodki, zato je absolutno potrebno, da se na nje temeljito pripravimo, tako da jih bomo znali izkoristiti za blaginjo našega trpečega naroda v stari domovini.

Eden teh zgodovinskih dogodkov bo prva konvencija Slovenskega ameriškega narodnega sveta, ki se bo vršila 2. in 3. septembra v Clevelandu. Drugi važni dogodek pa bo, ko bo najbrže letos konec vojne v Evropi. Če pa je ne bo konec v tem letu, bo pa prav gotovo predno bo Sans imel zopet konvencijo. Vsa te dva je neizogibno potrebno, da pridejo delegati in odborniki kolikor mogoče pripravljeno na to konvencijo, da sprejmejo program in zaključke take, ko pride usodni dan, da bomo znali in bili pripravljeni iti z drugimi Slovani v boj za pravično rešitev slovenskega in še posebno primorskega vprašanja.

Na tem mestu podajam nekaj nasvetov glede primorskega vprašanja. Ko sem na nekem zborovanju omenil primorsko vprašanje, se mi je videlo, da nisem našel dovolj razumevanja zanj; zategadelj sem sklenil, da ga predložim konvenciji Sansa.

Kakor prejemo poročila, so lovenski partizani osvobodili nekatere pokrajine na Primorskem, toda s tem ni rečeno, da je primorsko vprašanje rešeno, kajti boj za rešitev naše Primorske bo hud diplomatski boj, zato se moramo nanj pripraviti z vso resnostjo in z vsemi sredstvi. Pred oči moramo imeti, da imamo opraviti s 44 milijonskim italijanskim narodom, ki je z malimi izjemami zahrbtn in šovinističen. Ti ljudje so zmogni intriganstva, laži in lažnivega natančevanja, katerega se bodo gotovo poslužili, ko pride pravi čas.

Ker je dandanes jako v navadi, da govorimo in pišemo o demokraciji in samoodločevanju narodov, se bodo Italijani tega poslužili in skušali pridržati kraje, kateri jim ne pripadajo. Italijani bodo najbrže zahtevali, da meščani mesta Trsta s splošnim

glasovanjem ali referendumom vale, kar je zagrizena Italijane zelo bolelo in jih skrbelo, ako se bodo Slovenci širili in napredovali. Bil sem priča, ko so Slovenci napravili izlet iz Pole v Trst. Tedaj so Italijani ves dan divjali in razbijali slovenske lokale in napise. Med drugimi so razbili tudi slovensko kavarno in knjižnico Josipa Gorenjca. Videli sem tudi, ko so pripeljali razgrajene v neko vojašnico, 56 po številu. Drugi dan pa so listi poročali, da izmed njih je bilo 28 prav iz Italije. Torej, Italijani so že za časa stare Avstrije prihajali na slovensko ozemlje in se šopirili s svojo "kulturo". Da, tako so se Italijani obnašali že tista leta. Videli sem mnogo drugih podobnih izbruhov italijanskih šovinistov, toda na tem mestu je težko vse opisati.

Potrebno je, da svet izve, kako so fašisti zavozili in gospodarsko upropastili svojo lastno deželo, posebno pa Trst in one kraje, ki so jih okupirali. Ko sem bil 1. 1930 v stari domovini, so mi kmetje tožili, da morajo plačati 800 lir za vsak dan, ko so kuhali silivoko. Ko sem jih spraševal, zakaj so davki tako visoki, mi niso mogli pojasniti. Končno pa sem dobil človeka in ta mi je pojasnil, da so velike družbe v Rimu, Milanu in drugih mestih dajale velike podkupnine fašističnim veljakom in tako dobile monopol za izdelovanje žganja iz alkohola, dočim so bili kmetje prisiljeni prodajati sadje po zelo nizki ceni, ali pa ga pustiti tam, kjer je zrastle.

To je samo en primer, kako so gospodarili fašisti. Ti lopovi so jemali podkupnine, kjer koli so imeli priliko. In kako visoko carino so uvedli! Na najmanjši avtomobil je bilo treba plačati \$750 carine, blago za ženske obleke in tobak pa je bilo tako slabe kakovosti, da ni bil vreden nič. Fašisti so na ta način postal čez noč milijonarji. Ko je dal Mussolini ustreliti svojega zeta grofa Ciana, so časopisi poročali, da si je nagrmadil \$60,000,000.

Pod fašističnim režimom pa so bili najbolj prizadeti kmetje iz goriske okolice. Imeli so 3 do 4 let staro vino, toda cena vina je bila tako nizka, da se ga ni splačalo prodati.

Slovenci moramo dati vso moralno in finančno podporo Slovenskemu ameriškemu narodnemu svetu, da bo skrbel z ostalimi Slovenci, da ne Trst in niti ena sama slovenska družina ne pride pod Italijo.

Priporočal bi tudi, da bi konvencija SANSa izvolila 15 članov v izvršni odbor, kajti kakor hitro bo konec vojne v Evropi, bo imel odbor mnogo več dela. Saj imamo v Chicagu dovolj sposobnih ljudi, kateri so v bližini Sansovega urada.

Frank Čandek.

MOJA POT V CHICAGO
IN JOLIET

Cleveland, O.—Že delj časa sem si želel prilike, da grem za nekaj dni v Chicago, Ill., po uradnih poslih za Slovenski narodni muzej, da uređim nekatere zadeve osebno, kar nisem mogel pismeno. To se mi je posrečilo letos, ko so mi v tovarni sporočili, da si lahko izvolim teden dni počitnice, kadar želim. Izbral sem si prvi teden v juliju, ker v tem tednu je tudi praznik ameriške neodvisnosti in tovarna je bila zaprta za nekaj dni za večino delavcev. Ob času, ko sem si izbral prvi teden v juliju za počitnice, nisem pomislil, da bo ob tem času tudi veliko število drugih delavcev porabilo isti teden za počitnice. Ker takrat ni ustavila obrat samo naša tovarna, pač pa še marsikatera druga in izletnikov je bilo več kot se je pričakovalo. Naval na vlake in avtobuse je naraščal. Na glavni železniški ali avtobusni postaji so že odrekli posluho vožnje s sedežem. Rekli so, da ne garantirajo sedeža v navadnem vozu osebnega vlaka, četudi se nekdo hoče peljati v Chicago ali kamorkoli. Kljub temu so prodajali vozne listke v naprej še nadalje, češ, saj bodo dobra stojišča, če ne bo sedeža. Ker nisem maral riskirati, da bi moral stati v vlaku, ker bi si s tem lahko pokvaril zdravje, sem si rezerviral Pullman za tja in nazaj, kar je seveda stalo dosti več kot pa sem prvotno pričakoval in računl. Vendar, preskrbljen sem, sem si mislil in v Chicagu pridem sorazmerno spočit in pripravljen za obiske, kar je važno. Odločil sem štiri bivanja v

Chicago in v teh sem hotel obiskati kar največ mogoče strank, kot tudi Poljski muzej, o katerem sem že pred leti čital v poljskih listih, kakšne zanimivosti da imajo tam.

V tovarni so mi hoteli pomagati, ko sem predelavcu povedal, po kakšnih opravkih želim iti v Chicago in so odredili, da sem pred odhodom delal dve nedelji, da sem nekoliko več zaslužil in s tem izrednim zaslužkom deloma kril vožnjo na Pullmanu.

Voznja sama ni sebi nič izrednega. Naš vlak Nickel Plate železnice je dospel v Chicago v ponedeljek zjutraj 3. julija z eno urno zamudo. Ampak tako se večkrat zgodi. Na postaji La Salle me je čakal br. Ivan Molek. Videli sem ga že od daleč, ko sem prihajal iz vlaka proti izhodu in lažje mi je bilo pri srcu, ker v tisti okolici sem se čutil tuja in sem bil sedaj menda prvič na tisti postaji. Videli sem, da pod njegovim spretnim nadzorstvom in vodstvom se ne bom izgubil, niti mi ne bo treba povpraševati, kam naj grem, da pridem do urada Slovenske narodne podporne jednote, kamor sem imel namen, da se najprvo ogledam.

Z br. Molkom sva stopila v naslednji vlak z napisom Douglas Park, ki naju je pripeljal po polurni vožnji nekam v bližino njegovega stanovanja. Še kratka vožnja s poulično in malo hoje, pa sva bila na stanovanju mr. Molk. Komaj sem prišel v stanovanje, že sem moral govoriti po telefonu z upravitnikom poljskega muzeja mr. Haimanom, s katerim sva se dogovorila, da obiščem njih muzej v sredo 5. julija ob eni popoldne. Ta sestanek je baš tedaj aranžirala mrs. Mary Molek. Ona je resnično praktična in postrežljiva in je veliko pomagala, da sem mogel v tistih starih dneh obiskati toliko strank in s popolnim uspehom. Po okusnem zajtrku, ki ga je pripravila mrs. Molek, sva odšla z Molkom v urad SNPJ, seveda še, ker ni ravno daleč, ampak prav blizu pa tudi ne.

V uradu SNPJ sem srečal glavne uradnike in delavce, ki jih poznam že precej let. Br. Vidler je že vedel, kaj bi rad, kot tudi drugi gl. odborniki, ker sem preje pisal. Prišel sem namreč iskat zapuščino bivše SSPZ; nekaj olinjanih slik, delo pokojnega slikarja Gregorija H. Peruča, in nekaj drugega, ki je bilo tudi še last Zveze. Vse je bilo že dovoljeno, da vzamem s seboj. Ampak teh reči ni bilo mogoče kar odnesti. Oskrbnik poslopja SNPJ Frank Bizjak je vse tiste slike lepo zayvil, povezal in pripravil za ekspedicijo. Reči so pobrali naslednji dan in so prišle v Cleveland isti dan, ko sem se vrnil; vse v popolnoma dobrem stanju, kot so bile ob času oddaje v Chicagu.

Br. Godina mi je izročil za muzej sliko prve žive slike, ki so jo Slovenci uprizorili v Chicagu. To se je zgodilo leta 1918 v dvorani SNPJ, če se ne motim. Sliko si boste lahko ogledali v muzeju, ki je z opisom br. Godine, ki pove kdo je kdo na sliki.

Br. Vincent Čainkar in br. Mirko Kuhel sta mi bila istotako naklonjena z vsemi pojasnitvami, ki sem jih želel. Zato prav lepa hvala vsem za prijazno posluho in navodila.

Nato sva z br. Molkom obiskala mr. Louisa Skubica, starejšega, ki že 61 let živi v Chicagu. Mož je 84 let star, njegova soproga pa je nekaj let mlajša. Pri njem sem dobil za muzej sliko prve konvencije SSPZ iz leta 1909; sliko slovenskega delavskega pevskega zbora Orel, ki je bil organiziran v Chicagu, Ill., leta 1902; ampak kdaj je bila vzeta dotična slika, mi se da ni znano. Istotam sem dobil sliko mr. Franka Zalokarja, oče ta mrs. Skubice. Frank Zalokar je bil ustanovitelj, lastnik in izdajatelj prvega slovenskega časopisa v Ameriki, tednika Amerikanski Slovenec, katerega je pričel izdajati v Chicagu leta 1891 in izdal je vsega skupaj deset števk, potem pa je list prešel v misijonarju rev. Buhu, ki je živel v Towerju, Minn., kjer se je nekaj mesecev v naslednjem letu 1892 izdal 11. številko Amerikanskega Slovenca in naprej. Od dotičnih prvih 10 števk A. S. jih imamo v našem muzeju 9, vse razen prve številke. Vse številke nam je poslal m.

(Dolje na 2. strani.)

V Michiganu se sveti...

Pred par tedni, zadnje dni julija, je v Lansingu, glavnemu mestu Michiganu, zborovala Michigan Commonwealth Federation. Bila je prva konvencija tega mladega političnega gibanja, ki stremlji za novo politično orientacijo in preosnovno ne samo v tej državi, marveč tudi širše dežele.

Ustanovitelji te nove stranke "preprostih ljudi" vsaj upajo, da se bodo po predsedniških volitvah to jesen tudi po drugih državah razvila slična politična gibanja in se prihodnje leto strnila skupaj v novi, realistično radikalni ameriški stranki.

Gotovo je to, ako ne pride do tega, je to michigansko politično gibanje obsojeno poginu. Vsa zgodovina vseh takih poskusov, ki so se pojavili tukaj ali tam širom dežele v zadnjih 25 letih, pokazuje, da izolirane državne ali krajevnne delavske ali "tretje" stranke nimajo nobene bodočnosti. Niti en sam poskus te vrste se ni obnesel. Najdalj se je držala na površju farmarsko-delavska stranka v Minnesoti, ki pa je bila pred več meseci razpuščena, oziroma so se ostanki združili z demokratsko stranko.

Inspiracija za ustanovitev tega političnega gibanja v Michiganu je prišla iz Kanade, kjer se zadnja leta zelo uspešno razvija farmarsko-delavska stranka pod imenom Cooperative Commonwealth Federation na zelo dinamičnem programu, ki je baziran na principu demokratičnega socializma. Ker zgledi vlečejo, se je skupina militantnih in napredno ali radikalno usmerjenih ljudi v Detroitu, Flintu in nekaterih drugih industrijskih mestih zavzela, da tudi v Michiganu organizirajo nekaj sličnega, kajti s politiko "nagradjenja prijateljev in kaznovanja sovražnikov" delovne mase ne bodo nikamor prišle.

Tako se je zadnji pomedel v Detroitu vršilo prvo zborovanje, na katerem so predominalni zastopniki lokalnih uni, večinoma uni avtnih delavcev, toda ne izključno, kajti zastopane so bile tudi druge unije CIO in ADF in več vodilnih osebnosti Farmarske unije. Dasi sklicatelji niso imeli namena, da bi tisto zborovanje ustanovilo kako novo stranko, se je vendar to zgodilo, ker navdušenje med navzočimi je bilo veliko.

Temu gibanju so potem stopili na prste voditelji političnega odbora CIO, ki v Michiganu skušajo "okupirati" demokratsko stranko. Voditeljem krajevnih uni so kratkoma ukazali, vsaj pa napravili tak pritisk nanje, da so se mnogi začasno umaknili iz novoustanovljene stranke. Drugi so pa vztrajali in šli svojo pot naprej ter pričeli ustanavljati klube. Do so pri tem imeli precej uspeha, je razvidno iz tega, ker je bilo na zadnji, oziroma prvi konvenciji zastopanih 35 klubov z nekaj več kot sto delegati. Za par mesecev dela je to že lep rezultat, ki pokazuje, da ima gibanje bodočnost.

Na tej konvenciji je skupina delegatov predlagala, da bi nova stranka spremenila ime v delavsko stranko in da naj bi jo tvorile uni na slični način kot tvorijo delavske stranke v Angliji. Po temeljiti razpravi sta bila poročena oba predloga z veliko večino, kajti zmagali so pristaši "ljudske stranke."

Njih argument je bil, da bi bilo za novo politično gibanje lahko usodno, ako bi prišlo pod dominacijo unijskih birokratov in ako bi postalo privesek in orodje kakke delavske ali pa farmarske ali malomeščanske skupine, ki pozna le svoje sebične interese. Poudarjali so, da mora biti nova stranka glasnik vsega delovnega ljudstva, ne pa te ali one organizirane skupine, in odprta vsem, ki so pripravljeni podpirati njen program. Prav tako mora tudi stranka kontrolirati "rank and file" in ji dajati smernice. Toda če bi jo tvorile unije kot skupine, bi jo tudi kontrolirale, oziroma unijski birokratje, članstvo pa bi imelo le malo besede.

In tako je bil sprejet sklep, da stranko tvorijo posamezni člani, organizirani v klubih, ne pa organizacije. Na ta način je organizirana tudi kanadska Cooperative Commonwealth federacija, katero so tudi kanadske unije proglasile za svojo stranko in svetovalne članom, naj se ji pridružijo in jo podpirajo.

Ta razlika v načinu organiziranja je važna tudi za Ameriko, ako se v prihodnjih par letih pojavi novo politično gibanje, za kar se sentiment med raznimi naprednimi elementi naglo širi po deželi. Socialistično usmerjeni element je v preteklosti vedno gledal in kazal na angleško delavsko stranko, katero naj bi kipiralo tudi ameriško organizirano delavstvo pri ustanovitvi svoje stranke. Toda zadnje čase se obrača sentiment proti taki formi organizacije, ker je podvržena kontroli močnih unijskih voditeljev, ki imajo demokracijo le na jeziku, v praksi pa so precej diktatorski.

Ce bi se na primer v Ameriki ustanovila splošna delavska stranka in ako bi dobila kontrolo nad njo kaka Hillmanova ali Lewisova mašina, bi bila taka stranka najbrže še manj demokratska kot je demokratska ali republikanska stranka. Podobna bi bila tamnitišk ali Kellyjevim političnim mašinam, katerim diktirajo politični bossi. Take organizacije pa ne poznajo načelnosti in tudi poštenosti ne, marveč le oportunitizem in politična korita. Taka stranka, pa naj se imenuje delavska ali kakorkoli, ne nudi nobenih inspiracij in tudi ne pozna idealizma.

Ustanovitelji novega političnega gibanja v Michiganu se tega zavedajo in zato so se oklenili demokratične forme organizacije, v kateri bo imelo glavno besedo članstvo, ki bo gradilo stranko in vršilo delo "Jimmy Higginsov". Prihodnje se bomo dotaknili njegovega programa.

Ameriški tanki tipa Sherman, ki jih operirajo angleški vojaki, utirajo pot pehoti v prodiranju južno od mesta Caumont v Franciji. Težkim ameriškim tankom se pripisuje zmaga, ki so jo zavzeli dosegli v poslednjih dneh v Normandiji in Bretaniji.

Imperializem - nositelj vojne

Ivan Kličar
(Se nadaljuje.)

Tendenci padajoče profitne rate se skuša podjetnik prilagoditi s tem, da poveča obrat in razširi produkcijo in tako ostane celotna vsota profita ista ali pa je celo večja kakor poprej. Podjetnik, ki se iz enega ali drugega razloga ne zna, oziroma ne more prilagoditi tendenci padajoče profitne rate, podleže konkurenci. Povečana produkcija blaga pa zahteva nove odjemalce. Domači trg na določeni stopnji industrijskega razvoja ne zadoštuje več in zato nove odjemalce iščejo v deželah, ki so industrijsko manj razvite ali pa se nahajajo še na predkapitalistični gospodarski stopnji. Kapitalu se tukaj obeta še znaten dodatni dobiček. Velikokrat je treba pri tem odpraviti razne ovire in tudi, če se je novo tržišče odprlo, ga je treba organizirati in očistiti pred konkurenco. Kapital vpreže v ta namen državo, ki v ugodnem slučaju zaželjeno ozemlje zasede, organizira in s carinami zavaruje pred neljubno konkurenco. Stremljenje po novih tržiščih postane s tem glavna gibalna sila novodobnega imperializma.

Stremljenje po novih tržiščih ojača zlasti periodične gospodarske krize, ki se javljajo vsake 7 do 11 let. Kriza nastane, če se producira več blaga, kakor se more prodati in če se porušijo ravnotežje med industrij, ki producira konzumna sredstva, in industrij, ki producira industrijska sredstva. Krize so neizbežne, dokler je gospodarstvo urejeno na podlagi zasebne lastnine produkcijskih sredstev. Vendar je možno njihovo oostrost in silovitost omiliti, če se najdejo novi odjemalci. Zanimivo je, da sledi gospodarskim krizam v Angliji že v prvi polovici 19. stol. povečan eksport v prekomorske dežele. Dandanes se kapitalistično gospodarstvo ne more več v znanjši meri poslužiti tega leka in odtod tudi silovitost in brezizidnost sedanje svetovne gospodarske krize.

Videli smo, da vodi stremljenje po novih tržiščih pogosto k imperializmu. V tej smeri učinkuje še tudi želja po plodonosni naložbi odvisnega denarnega kapitala. V industrijsko visoko razvitih državah ni vedno mogoče ves akumuliran denarni kapital naložiti doma, zlasti če grozi nevarnost, da se porušijo ravnotežje med delavno silo in kapitalom. To bi se zgodilo tedaj, če bi obilici denarnega kapitala ne odgovarjala zadostna ponudba delavne sile, katere cena bi radi tega poskočila v toliki meri, da bi bila nadaljnja akumulacija kapitala ogrožena. Vemo, da bi notranji mehanizem kapitalizma tudi v tem slučaju kmalu dosegel izravnavo. Vendar do tega niti ne pride, kajti že prej se odvisni kapital eksportira v manj kapitalistične dežele ali pa v kolonije, kjer je profitna mera kapitala visoka in delavsko gibanje še malo razvito. Eksport kapitala je običajno v najbližji zvezi z eksportom industrijskih izdelkov, tako da se oboje med seboj dopolnjuje. Posojila n. pr. včasih šele omogočajo poznejše dobave. Naložen kapital je treba varovati in to stori država s tem, da proglasi dotično ozemlje za interesno sfero ali pa ga zasede. Včasih zadostuje politično zavezništvo in tkzv. "mirna" penetracija.

Moderna industrija potrebuje silne količine surovin, ki jih doma ne najde ali pa ne v dovoljni množini. Išče jih zato v deželah tropskega in subtropskega podnebnja, ki imajo ogromno, več ali manj neizrabljeno naravno bogastvo. V prejšnjih časih je trgovski kapital iskal plemenite kovine, redke rudnine, dišave in začimbe, sploh blago, kjer je velika vrednost spojena z majhno težo. V gospodarskem življenju Evrope ta uvoz ni igral znatne vloge, služil je luksusu in profinjenu okusu. V 19. in 20. stoletju pa je obstoj velikih in važnih industrijskih panog vezan na uvoz surovin, kakor bakra, železa, kavnika, bombaža, petroleja. V bližnji bodočnosti bo posebej potrebno potrebnih surovin pomenila v še večji meri kakor sedaj. Prednost, ki je nenadomestljiva. Imperializem velikih sil dobiva od te strani vedno no-

vega netiva. Spomniti se je treba samo na vlogo petroleja pri sklepanju pogodb in v povojni politiki!

Videli smo, da se sodobni imperializem od na zunaj sličnega pojava v prejšnjih dobah bistveno razlikuje že po svojih vzrokih in gonilnih silah. Razlika pa leži tudi v nužnosti imperialističnega prodiranja. Imperializem starejšega kova ni gnan po gospodarskih ali družabnih potrebah svoje dobe in ima zato videz edinstvenosti in slučajnosti. Ravno nasprotno pa velja za novodobni imperializem, čeprav ni treba iti tako daleč kakor Roza Luxemburg, ki trdi, da kapitalizem sploh ne more živeti brez imperializma v tej ali drugi obliki, ker bi ga sicer notranja protislovja razglašala v najkrajšem času.

Sodobni imperializem pomeni višjo razvojno stopnjo kapitalizma in nastopa zato časovno precej pozno in tudi ne v vseh industrijskih državah ob istem času. Jasno je, da ni razloga za nastop imperializma, dokler industrijski kapital še lahko prodira v lastni domači nekapitalistični prostor, v katerem je kmet še odločen faktor gospodarstva in obrt še ni podlegla industrijski konkurenci. Čas imperializma je nastopil šele takrat, ko so bili predkapitalistični razredi odločno oslavljeni in ko je koncentracija industrije in akumulacija kapitala že dovolj napredovala. Zgodilo se je to v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Velik del kontinentalne Evrope je dosegel takrat potrebno stopnjo industrijskega razvoja, ko je istočasno zedinjenje Nemčije in Italije ustvarilo neobhodno potrebni predpogoj za vstop teh sil v zbor imperialističnih držav.

Zanimivo pa je, da se tudi v Angliji šele ob tem času javljajo zavestne tendence imperializma. Po navedenem bi bilo pričakovati, da bi se imperializem moral tukaj javiti prej, saj se je v Angliji rodil strojni obrat in zato je bila industrija že v sredini 19. stoletja visoko razvita. Razlog te zakasnitve ne leži samo v tem, da je Anglija imela veliko kolonialno posest že v dobi, ko je bil trgovski kapital merodajni faktor družbe, in zato ni bilo prave potrebe za imperialistično prodiranje. Važnejša je še okolnost, da je Anglija imela v sredini 19. stoletja tako nesporno industrijsko prvenstvo, da se ji ni bilo treba bati konkurence niti v deželah, ki jih politično ni obvladovala, še manj pa seveda v svojih kolonijah.

Glavni interes Anglije je bil, da po njenem vzgledu tudi druge države ukinejo carine in uvedejo prosto trgovino. Angleški izdelki so potem z lahkoto našli odjemalce. Znameniti angleški liberalni državnik, kakor Cobden, Bright in Gladstone se niso niti najmanj brigali za kolonije. Pogosto so se izrazili v tem smislu, da Anglija novih kolonij ne potrebuje. Priporočali so celo, naj Anglija dopusti, da se stare kolonije osamosvoje, češ, tako se bodo prihranili vojaški in upravni stroški. Zato z neko upravičenostjo trdi L. 1872 angleški konservativni državnik Disraeli, da nikdo ni poskušal s tako vztraj-

nostjo in spretnostjo uničiti enotnost angleškega imperija kakor liberalizem. Okrožnica narodne liberalne federacije priporoča še celo L. 1880, naj se Anglija v bodoče odreče vsake teritorialne ekspanzije, pač pa naj navaja na to druge države, češ, da jih bo cepljenje sil gospodarsko in politično oslabilo!

V sedemdesetih letih so se razmere spremenile, industrijska premoč Anglije je slabela, pojavili so se opasni tekmeči, kakor n. pr. Nemčija, ki je začela osvajat tržišča, ki jih je doslej izključno zalagala Anglija. Kolonije so postale potrebne za blagostanje Anglije.

Disraeli je bil prvi angleški državnik, ki je zavestno krenil na nova poto. Nakazal je cilj, ki ga je odselej angleška politika stalno zastopala. Treba je bilo zavarovati in izgraditi imperij, udeležiti se delitve še nezasedenega sveta in napraviti iz imperija zaokroženo gospodarsko celoto. Biser angleške kolonialne posesti je Indija, zato je bila glavna skrb Disraelija, da jo uredi in zavaruje. Zgodovina angleškega imperializma v Indiji je zelo poučna, zato jo bom na kratko opisal.

(Dalje prihodnjič.)

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje z 2. strani)

Matija Pogorelec iz Dulutha, Minn. Če bomo kdaj kje našli tudi štev. 1 tega lista, ne vem. Mr. Frank Zalokar je umrl v Chicagu, Ill., leta 1899 in je pokopan na Češkem narodnem pokopališču. Potem sem istotam dobil portrete Louisa Skubice in njegove žene, ki so istotako zanimive za naš muzej, ker sta oba slovenska pionirja v Chicagu. Dobil sem tudi eno sliko konvencije SNPI. Mr. in Mrs. Skubic sta kljub svoji starosti še primeroma zdrava in jaz jima želim še boljše zdravje in zadovoljnost, da bi dočakala vsaj sto let srečnega življenja!

Isti dan zvečer, to je bilo v ponedeljek 3. julija, sva obiskala z br. Molkom Albina H. Skubica, ki je solastnik tiskarne Atlantic Press. Drugi tovariši pri tej družbi so Čehi. Ta obisk je bil najvažnejši in je bil v mojem načrtu glavni predmet, za kar sem hotel iti v Chicagu. V tej zadevi nisem mogel opraviti pismeno ničesar. Mr. Albina Skubica nisem videl že 29 let. Nazadnje sva bila skupaj, če se ne motim, v Sheldonu, Wis., leta 1915. Mr. Skubic je bil pred leti uposlen v tiskarni Martina Konde, kjer se je tiskal Glas Svobode. Svoječasno je bil zelo aktiven in je veliko delal za razvoj in porast bivše SSPZ. Bil je tudi svoj čas urednik Glasa Svobode in obenem tiskar. Prevel je dosti knjig iz tujih na slovenski jezik, katere so izšle v založbi Glasa Svobode.

(Dalje prihodnjič.)

Erazem Gorshe, tajnik in kurator Slovenskega narodnega muzeja.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Na sliki je nemški tank v Normandiji, ki ga je ravno vodil strel iz ameriškega raketnega topiča, kateremu so vojski dali ime "Bakula." Hit pounje je bil v plametu tank, ki je skrival nemške strelce.

Slovenski narod v borbi za svobodo

(Ta članek je izšel v partizanski časopisu "Nova Jugoslavija" dne 20. aprila 1944.)

Narodi Jugoslavije so si v svoji triletni borbi proti fašističnim okupatorjem in njihovim plačancem priborili dobrine, od katerih je najdragocenejša ona, ki venča vse naše trpljenje, napore in žrtve—demokracija, federativna Jugoslavija. Ustvarjeno je bratstvo in enotnost naših narodov ne potom deklaracij, temveč z nadčloveško borbo in skupno prelito krvjo naših najboljših. Napravljeno so temelji stavbi, pod katere streho bo zajamčena svobodna in srečna bodočnost vseh narodov Jugoslavije.

Medtem pa mi eni o drugih, razen čisto splošnih stvari, pogostoma zelo malo vemo. Ali vse izkušnje enega naroda iz te brezprimerne borbe se morajo naznaniti tudi ostalim, da bi ga ne posnemali brez ozira na posebne okoliščine svoje dežele, ampak da bi se pri njem učili, da bi mogli čim hitreje odstraniti nepopolnosti, katerih vsekakor bo, pri graditvi države pod tako težkimi pogoji. Izkušnje onih naših narodov, ki so v graditvi napredovali, morejo precej koristiti onim, ki so zaostali, bodisi radi nezadostno razvitega smisla za organizirano, sistematično in jasno načrtano delo, bodisi radi tega, ker so zaradi drugačnega razvoja borbe pozneje začeli z graditvijo države.

Mi bomo na ta način, spoznavajoč se medsebojno pri skupnem delu ustvarjanja, učeč se eni od drugih, pomagajoč drug drugemu—poglobili in utrdili zveze med našimi narodi in dali našemu bratstvu vse polnejšo vsebino.

Smoter tega članka je—da v najširših obrisih pouči našo javnost o naporih, katere je zadnja tri leta vlagal bratski sloven-

ski narod, boreč se za svoj nacionalni obstoj in za osiguranje svoje boljše bodočnosti z ustvarjanjem demokracije, federativne Jugoslavije.

1.—Kapitulacija Jugoslavije je vrгла Slovence v šape nemškega in italijanskega fašizma, ki sta si med seboj razdelila Slovenijo. Posebno težka usoda je zadel Slovence, ki so pripadli "velikemu Reichu", ker so nemški okupatorji—smatrajoč stare slovenske dežele za nemške pokrajine—začeli z razseljevanjem Slovencev. Že prve dni okupacije so oni lovili in gnetli v taborišča slovensko inteligenco in vse količaja vidne ljudi; kot razbojniki vdirajo v kmetijske hiše in gonijo kmete z njihovih posestev in jim ne dopuščajo jemati seboj ničesar razen blaga, katero morejo zaviti v culo. Vlaski polni slovenskih žena, otrok in starcev so odvažali z grude pravega ljudstva, ki so po eni Hitlerjevi zapovedi bili spremenjeni v brezhišnike, postavljeni izven zakona. Hitler je hotel po nemški Stajersko v čim krajšem roku zmogoče. Ob obisku Maribora leta 1941 je on dejal svojemu gauleiterju za Stajersko Iherretterju: "Mach Sie Mir Steiermark wieder deutsch" (Ponemčite mi zopet Stajersko). Tako se je pričela Golgota slovenskega naroda.

Italijanski okupator, ki je dobil južni in zapadni del Slovenije, ni od začetka nastopal tako odkrito, brutalno kot nemški. Iz izkušnje s Slovenci, ki so po 1. 1918 padli pod Italijo, je vedel, da bo prisilno poitalijanevanje Slovencev našleto na odpor in da bo večje koristi, da s temi ukrepi v novo okupiranem delu Slovenije počaka do konca vojne. Misli je, da bo tako lažje uspal Slovence in med njimi našel svoje najemnike, ki bi mu pomagali, da utrdi in zadrži svojo oblast.

Slovenski narod se je tako našel deloma pod oblastjo nasilnih in brezobzirnih nemških osvajačev, ki so poskušili vse, da ga čim prej iztrebijijo, deloma pa pod oblastjo italijanskih osvajačev, ki so s svojo prejšnjo politiko nasilnega poitalijanevanja goriških, primorskih in istrskih Slovencev že pokazali, kakšno usodo pripravljajo vsemu slovenskemu narodu. Vprašanje nacionalnega obstoja slovenskega naroda je bilo z vsi ostrino postavljeno na dnevni red. Vsakemu narodnjaku je bilo jasno, da zmaga fašizma v tej vojni pomeni—pogubo slovenskega naroda.

V teh usodnih dneh sta zatajili službeni vodstvi političnih strank, ki sta do aprila leta 1941 imeli v Sloveniji glavno besedo (Jugoslavanska radikalna zajednica in Jugoslavanska nacionalna stranka). Celov več, nekateri od bivših voditeljev, kot na primer Natlačen—eden od stebrov slovenskega dela JRZ, nepri-

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR	
Izvršni odbor	
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomočnik tajnika	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki	
MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik	Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS EARNICK, drugi podpredsednik	3867 W. 65th St., Cleveland 2, Ohio

Distriktni podpredsedniki	
JOS. CULKAR, prvo okrožje	417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje	R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje	1035 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje	2979 Randall St., St. Louis 16, Mo.
URSULA AMBROZICH, peto okrožje	418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje	823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor	
MATI PETROVICH, predsednik	203 E. 131st St., Cleveland 18, Ohio
VINCENT CAINKAR	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN	1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
RONALD J. LOTRICH	1037 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUODOLPH LISCH	700 E. 360th St., Euclid 17, O.

Porotni odbor	
ANTON SHULAR, predsednik	Box 37, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH	315 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARRIC	18511 Muskoka Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW VIDRICH	706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK	772 E. 180th Street, Cleveland 18, Ohio

Nadsvetni odbor	
FRANK RAITE, predsednik	2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANDREW GRUM	17183 Snowden, Detroit 21, Mich.
JOHN OLIP	231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MARGAL	28 Westlark Ave., Peru, Ill.
JOSEPH FITOLT	1237 E. 60th St., Cleveland 2, Ohio

Glavni zdravnik	
DR. JOHN J. EAVERTRICK	3219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

to stopaje v službo Italijanov in vodijo s seboj reakcionarni del do tedaj najvplivnejše stranke v Sloveniji. Ali mase slovenskega naroda, ki so takoj po zlomu Jugoslavije dobile svoje novo politično vodstvo, niso sledile tem izdajalcem.

Sedemindvajsetega aprila leta 1941 je ustanovljena "Osvobodilna fronta slovenskega naroda", v katero stopajo komunisti, krščanski socialisti, kulturni delavci, zastopniki demokratskega dela Sokolov in druge politične grupe.

Te skupine so se združile na platformi, katere srž je v sledečem: Slovenski narod se more odbraniti pred fašističnimi okupatorji samo z oboroženo silo; Slovenija, ki je izza konca vojne 1918 razsekana na štiri kose, se more osvoboditi in zediniti samo, če bo uničen fašizem. Slovenski narod mora torej—zaradi obrambe svojega obstoja in zaradi zagotovitve svoje nacionalne bodočnosti v svobodni in združeni Sloveniji—tako začeti oboroženi boj proti svojim smrtnim sovražnikom—nemškemu in italijanskemu fašizmu.

Izvršni odbor Osvobodilne fronte je v ta boj poklical vse slovenske narodnjake brez ozira na strankarsko pripadnost in naglaševal, da je glavna dolžnost vsakega poštenega Slovenca boj proti fašizmu in da razlike v gledanju na bodočo družbo in delo ne morejo in ne smejo biti ovira združenju vseh Slovencev v boj, od katerega je odvisna usoda celega slovenskega naroda.

Izvršni odbor Osvobodilne fronte je v kratkem času svojega obstoja po celi Sloveniji naredil to, da je Osvobodilna fronta postala vseljudsko gibanje, ki je zajelo vse poštene in rodoljubne Slovence, a njen izvršni odbor je dobil avtoriteto nepobednega političnega vodstva slovenskega naroda. Ko je fašistična Nemčija napadla Sovjetsko zvezo, je k Osvobodilni fronti pristopilo še nekaj uolitičnih, pristopilo še nekaj političnih, ko da je ona resnično zajela vse,

kar je bilo zdravega v slovenskem narodu.

Na zborovanju plenuma Osvobodilne fronte oktobra in decembra leta 1941 so sprejete "Temeljne točke Osvobodilne fronte slovenskega naroda", od katerih navajamo najbolj važne:

- 1.) Proti okupatorjem se mora voditi neizprosno oborožen boj.
- 2.) Ta akcija je izhodna točka za osvobodjenje in zedinjenje vseh Slovencev.
- 3.) Stojec na stališču naravne in usodne skupnosti južnih slovenskih narodov, ne priznava Osvobodilna fronta razkosanja Jugoslavije in deluje z vsemi silami za slogo in enotnost svojih narodov, pod vodstvom velikega ruskega naroda, na temelju pravice slehernega naroda do samoodločbe.
- 4.) V zvezi s slovensimi izjavami Churchilla, Roosevelta in sovjetske vlade, bo slovenski narod, po svoji narodnostni osvoboditvi, sam odločil o notranji ureditvi Slovenije in njenih zunanjih odnosih. Osvobodilna fronta bo zadržala in z vsemi sredstvi branila te temeljne pravice slovenskega naroda.

(Dalje prihodnjič.)

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so val društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v ta svrhu.

Naši nastavljeni lokalni in porotni zastopniki na določene okraje so:

- Louis Barborich, za Milwaukee, Wis. in okolice.
- Anton Jankevich, za Cleveland, Ohio in okolice.
- Frank Klun za Chisholma, Minn. za Chisholma in okolice.
- Frank Cvelin za Tiro Hill, Pa. za srednje-vzhodno Penns.
- Anton Zornik za Harrisburg, Pa. za vso zapadno Pennsylvanijo.
- John Zornik za Detroit in okolice.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali narodnjak sam poije svojo narodno direktno listo

PROSVETA

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Bliskovito prodiranje ameriških čet iz Normandije v Bretanijo v zadnjih dneh je omogočilo, da se je glavna ost ofenzive obrnila proti Parizu. Z okupacijo važnih pristaniščnih mest ob obali Brestja so zavezniki dobili v roke izborna pristanišča za izkrcavanje dodatnih čet in vojnega materiala.

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA

STANE SEDAJ \$2.50

Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani

Recepti so napisani v angleškem jeziku: ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.

216 West 15th Street

New York 11, N. Y.

MIHAIL ARCIBASEV

SANIN

Poslovenil Stano Kraljčec

(Nadaljevanje)

Težak, onemogel občutek se je polastil Sanina. Začutil je, da ji ne more z nobenimi besedami utešiti tega, kar ji je očitno grozilo s trpljenjem, sramoto in revščino. V svoji jezi in skrbeh je imela prav in on ni imel moči, da bi v hipu prenaradil ves svet, da bi vzel raz njene ženske rame tisto strašno, težko breme, ki je po nedolžnem padlo na njo za radost in srečo, ki mu jo je dala njena mlada lepota. Za hip se mu je porodila misel, da bi ji ponudil svoje ime in svojo pomoč, toda nekaj ga je zadržalo. Začutil je, da bi bilo premalo, sicer pa nepotrebno.

"Dobro," si je mislil Sanin, "naj gre življenje svojo pot!"

Ona je pa stala blizu njega s povešenimi rokami, s sklonjeno glavo, okrašeno z vencem krasnih las. O nečem je premišljevala ter z globoko, ne deklislo gubo zarezala svoje belo čelo.

"Vem," je dejal Sanin, "da ljubite Jurija Svarožiča... mogoče zaradi tega najbolj trpite?"

"Nikogar ne ljubim!" je otožno zašepetala Karsavina in bolestno stisnila roki.

Na njenem obrazu sta se v rezkih potezah kot fizična bolečina zazrcalila zavest o svoji krivdi pred onim, ki ga je Sanin imenoval in onemogel obup.

Med tem je pa v njeni duši klico in omahovalo kot steber dima ogromno in nadnaravno vprašanje, kjer se je po njenem osredotočila vsa groza in vsa rešitev tega, kar se je zgodilo.

"Kako bi to strnila," je mislila Karsavina brez besed; "ljubim Jurija in sedaj ga ljubim tako, da se mi trga srce... ob misli, da zanj ne bom več tako čista in enotna, kakor sem bila, se mi temni pred očmi kot pred smrtjo... medtem je pa mene včeraj potegnilo k temu človeku..."

Misel na Sanina ni imela izraza; bil je samo spomin na besno moč, na strašno uživanje, kjer se je trpljenje prelivalo v željo po še večji, še globlji bližini in včasih bi bila rada izmučena do smrti. Potem je bil svetel in tih spomin na nekako počivo in nepopisno bližnjo nežnost in ta, zadnji spomin ji je tolažil srce.

"Sama sem kriva!" si je rekla Karsavina. "Jaz sem grda, razuzdana stvar!"

Zajokala bi se rada, kesala, tolkla z bičem po istem belem in lepem telesu, ki je bilo močnejše in bolj vsiljivo od razuma, ljubezni in celo zavesti.

Ta hip se ji je zdelo, da ne bo prenesla tega strašnega vrvenja, da bo izgubila zavest in umrla. Vrvenje je pa upadlo, onemoglo in ostala je samo brezupna, tiha žalost.

Ko je Sanin nekako posebno, ganljivo proseče rekel:

"Ne imejte me v slabem spominu... vi ste še vedno prav tako lepi in prav tako srečni. Boste nudili svojem ljubljencu, kot ste jo nudili meni... in še več, še veliko več... Jaz vam nisem želel ničesar razen najlepšega, najnežnejšega in se vas bom vedno spominjal take, kot ste bili včeraj. Zbogom... če bi me pa potrebovali v katerikoli oziru, pokličite... jaz bi vam dal svoje življenje, če bi mogel!"

Takrat se je Karsavina tiho ozrla vanj in nekaj se ji zasmililo.

"Mogoče bo pa vse prešlo!" ji je šinilo v glavo in za hip se ji je zdelo, da ni vse skupaj prav nič tako grozno in težko. Nekaj časa sta si molče gledala naravnost v oči in takrat je prišlo nekaj levega čisto iz globočine njunih src in

se združilo, kakor da bi si v hipu postala sorodna in blizu; spoznala sta, kaj je tisto, česar ni treba nobenemu drugemu vedeti in kar ostane vedno v njunih dušah kot topel in svetel spomin.

"Torej zbogom!" je rekla Karsavina z deklislim glasom.

Radost in nežnost sta zasijala na Saninovem obrazu. Ona mu je podala roko, prišlo je pa tako, da sta se navadno in toplo poljubila kot brat in sestra.

Pri odhodu je Karsavina spremila Sanina do vrat in dolgo, zamišljeno in žalostno gledala za njim. Potem je tiho odšla na vrt, legla v travo in položila roki pod glavo.

Napol suha, a še dišča trava je zašušela okoli nje o nečem; Karsavina je zamišljala in odrevenela brez misli in čustev. V njej se je godilo nekaj novega in zdelo se ji je, da se bo to končalo in ona bo zopet vstala in šla k življenju kot poprej, vesela, mlada in pogumna ženska, pred katero razkrije življenje svoje najprej in najbogatejše strani.

Črna misel o Juriju, o tem, ali mu odkrije svojo skrivnost ali ne, je pristopila k njej in prinášala s seboj novo grozo in sramoto; vendar si je Karsavina naglo rekla:

"Ni treba misliti o tem, ni treba... bo že samo!"

Nato je zopet otrpnila v pričakovanju.

XLI.

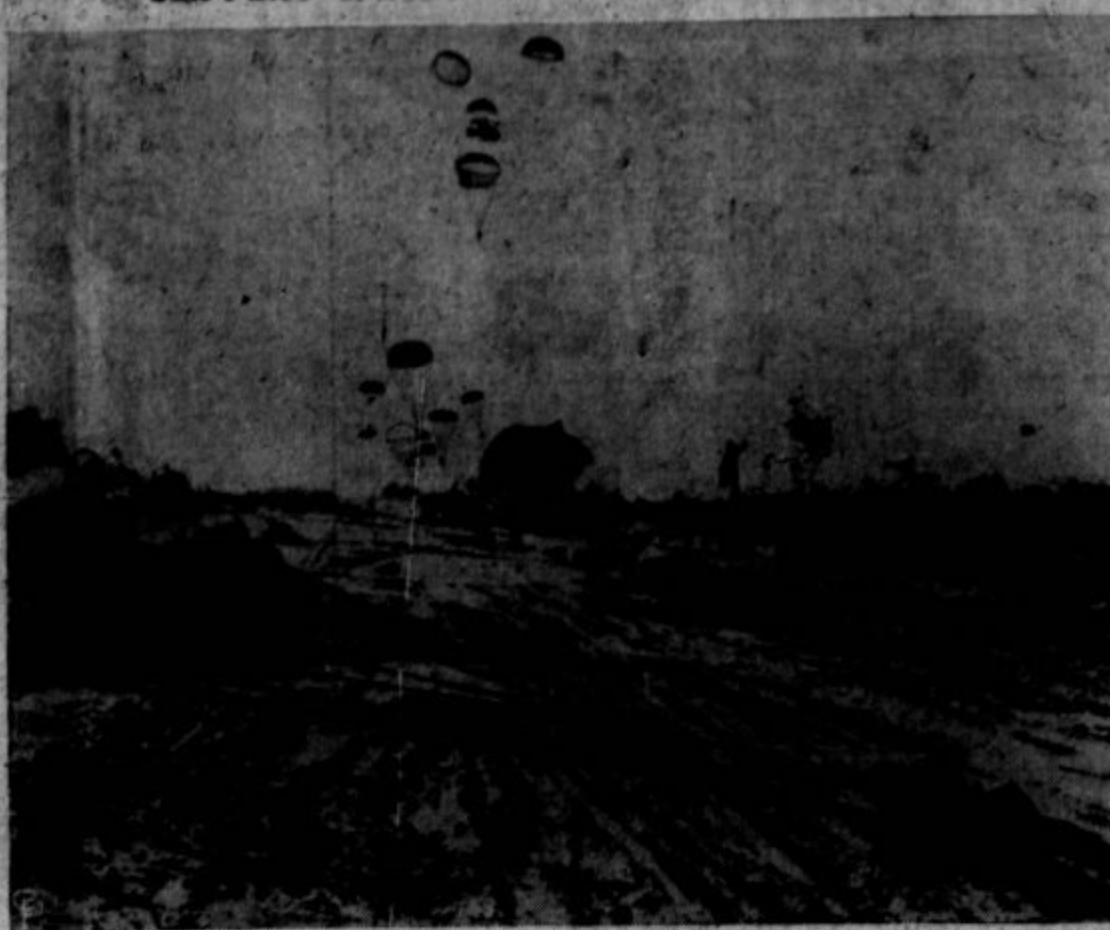
Tisti dan je vstal Jurij pozno, pobit, s slabim okusom v ustih in z drobnjo, vrtajočo bolečino v senčih. V začetku se ni mogel spomniti drugega kot krika, žvenketanja stekla, blede luči in za pijane, tope oči nenavadno jasnega in prozornega jutranjega sveta. Potem se je spomnil, kako sta se Šafrov in Pjotr Ilič opotekala in krulčice mrmrala ter tako odšla v sobo spat; on pa in od spitega žganja strašno blede, a kot vedno trdni Ivanov sta še dolgo ostala na balkonu in se nista nič zmenila za solčno jutro, zgoraj sinje in spodaj zeleno — na travnikih in na reki, ki se je lesketala kot belo zlato.

Pričkala sta se in Ivanov je Juriju slovesno dokazoval, da taki ljudje, kot je on, niso zmogni za nobeno stvar, da se ne upajo vzeti življenju tega, kar pripada njim in da jim vse, kar je najboljšega, odide brez sledu in semena. Ne razumljivo škodoželjno je ponovil Ivanov frazo Pjotra Iliča, "takega se varujem imenovati človeka," in se divje smejal, kakor da bi s smehom topil Jurija. Jurij se pa bogve zakaj ni dal užaliti in je poslušal ter oporekal samo obdolžitvi, da so njegova doživljanja zelo uporna, ter je pravil, da imajo nasprotno prav taki ljudje posebno fino in zapleteno življenje, vendar je res, da bi jim bilo boljše poginuti. Jurij je bil nestrno žalosten, rad bi se zajokal in spokoril. Sram ga je bilo, ko se je zavedel, da se je hotel izpovedati, da je neprestano hodil okrog dogodka s Karsavino in toliko, da ni vrgel tega čistega, milega dekleta pod noge zmagujočemu, surovemu človeku. Toda Ivanov je bil tako pijan, da ni zapazil baje nič, in Jurij bi danes strašno rad verjel, da je to res.

Ivanov je vpil brez vzroka in odšel na dvorišče. Hipoma so vsi nekam izginili. Postalo je nenavadno prazno in Jurij je ostal čisto sam. Vid mu je ovirala pijana megla in pred njim je migljala samo umazani, politi prt, repi objedene redkvice, čiki in kozarci z goščo pivu na dnu. Jurij je sedel s povešeno glavo, se zibal in se čudil kot človeka, ki ga je zapustil ves svet.

(Dalje prihodnjic.)

SLIPPERY LANDING IN NEW GUINEA MUD

SPECTACULAR PARACHUTE LANDINGS, such as the one pictured above, are common in the muddy air strips of New Guinea where U. S. paratroopers have been figuring prominently in the important gains. In this instance, a member of the parachute infantry goes sliding through the heavy ooze of Moemboi Island, off the northeast New Guinea coast, trailing his collapsed chute. Other invaders from the sky can be seen dropping around an airplane as the Americans take over. Signal Corps photo.

"mi je srecen slučaj omogočil, da sem sestavil lepo zbirko starih. Želim, da teh prič preteklosti ne raztresejo vetrovi po moji smrti na vse štiri strani sveta. S tem mislim, gospod konservator, na petrove javnih dražb..."

Ta lepa zbirka obsega nekaj metrov čipk, sv. pismo, ogledano po podganah, s svetkami okrašen telovnik iz dobe Louisa-Philippe, dva rimska novca, ki so ju našli v vasi, v telečje usnje vezan brevir, o katerem domneva g. Navieres po brezuspešnih poizvedovanjih, da je bil last nekoga kanonika iz Soissons.

Od kar je šel v pokoj kot star knjigovodja neke kreditne družbe, kroži del njegovega življenja okrog teh izgubljenih stvari. Zbirko hrani v skrinji iz črne hruškega lesa; na njeno stran je prilepil listek, napisan za prihodnja stoletja:

Ta skrinja v lepem slogu in zanjamo pristna je bila narejena v času, ki ga ne moremo natančno določiti, v delavnicih de Guillaumea, mizarskega mojstra v Maupeyrouju, po navodilih mojega starega strica Stanislava Louisa des Navieres, ki je umrl 1872. Ker je moj stric kot pristav ministrstva za lepe umetnosti imel čast, da je izkazal nekaj malih uslug g. Garnierju, arhitektu Velike Opere v Parizu, ne bo morda predrzna domneva, da je vsaj za splošen načrt skrinje dal pobudo njegov slavi prijatelj."

Rojstvo g. des Navieres je še težje določiti kakor njegovi skrinji. To veliko, ohlapno telo je brez starosti. Ima dobre, sive, začudene oči pod visoko zaokroženimi obrvmi, masten nos in belo brado. Poleti in pozimi nosi čez sivo volneno srajco dolg, oguljen, zamazan žaket. Sam je

na svetu. Brez dohodkov od vojne sem, živi, obremenjen z majhnimi dolgovi, v tej družinski grobnici skupaj s staro slepo mačko; družabnica mu ne dela hrupa, kajti mačka, zvitva in klopčič, leži ves dan na kosu sukna iz kravje dlake in vstane samo vsak drug dan, da se gre pone- snažit v katerikoli kot "knjižnice". Čeprav ni v tem prostoru nobene knjige, imenuje tako g. des Navieres pritlično sobo, v kateri potrpežljivo čaka na svoj konec, med staro zaprašeno šaro, na katero izliva motno svetlobo dnevna luč, ki prihaja skozi listje in pozelenele šipe.

Navajen je na samoto in le bežno slutit starostno hiranje. Da se ubrani popolne odrevenelosti, govori neprestano sam s seboj, s pogrukočim glasom, kar ga za dolgo uspa, namesto da bi ga ohranilo budnega. Moči mu pojemajo obupno počasi, čeprav se slabo hrani. Kakor mačka živi tudi on samo od kruha, ki ga nadrobi v mleko. Zobe je imel že od nekdaj slabe; pred vojno si je dal napraviti umetno zobovje; toda aparat se je pokvaril in ga je začelo mučiti in ker je preveren, da bi ga dal popraviti, ga ne uporablja več.

(Dalje prihodnjic.)

Razni mali oglasi

"BUS BOYS"

STALNO DELO
DOBRO DELOVNO STANJE
Dobra plača—pridite še danes!
Oglasite se

Edgewater Beach
Hotel

v uposlovalnem uradu
5357 Sheridan Road

VRHNJA PLAST

"Sedaj vem, kako se Hitler počuti med dvema frontama."

TAKI SO LJUDJE

Roman s francoskega podeželja

Roger Martin Du Gard,
poslovenil C. Peletin

(Se nadaljuje.)

Molk.

Brigadir se vzravna, maja z glavo, vprašujoče pogleda svoje ljudi, župana, čuvaja, poštarja; in končno se umakne k vratom: "Po vsem tem je meni pač vseeno. Prišel sem, da vas rešim iz te luknje. Če pa imate veselje, da crkavate v tem smrdljivem brlogu, je to vaša stvar! Obilo zabave!"

Na dvorišču se je okrog deset najpogumnejših radovednežev nagnetlo na soncu pred vrati.

Ko jih opazi hči, pobesni še bolj:

"Če to ni sramota, takole nahujskati ljudi proti nam!" Dvigne postrani nogo in zagradi za svojo coklo, kot da hoče pobiti z njo brigadira. Toda bratova roka močno udari po njeni pesti: z besnim krikom izpusti coklo. Zunaj se začno ljudje krohotati; drama se konča v burko.

"Strani" zagodrnja brigadir, "nobenega zbiranja! Razidite se!"

Obrne se k Arnaldonu in zelo glasno pojasnjuje:

"Sami ste videli, kaj je na stvari, gospod župan. Jaz, jaz nimam nič več reči. Napravil bom svoje poročilo."

Z orožnikom, ki mu sledita, dostojanstveno zapusti ogrado in gre skozi množico, kot da ne sliši za hrbotom sovražnih neslanosti in sikanja.

"Umazan poklic..." godrnja Joigneau in pošeno sune Cuffina v rebra. "To ti pravim, kapitan: rajši sem tak žalosten poljski čuvaj kakor ti nego žandar!"

22. Gospod des Navieres

Zanimiva prikazen ob kraju ceste, na katero sije sonce, je ta dolgi, sključen stavec, oblečen kot strašilo. Pravkar je prilezel iz temine svojega vrta. Gospod

des Navieres je brez dvoma edini prebivalec v Maupeyrouju, ki se ni zmenil ne za Paqueuxe, ne za žandarje. Danes ima preveč drugega opravka.

Ko zagleda poštarja, mu že od daleč maha s slabotno roko kakor otročiček.

"Dober dan, Pavle. Oprosti." (G. des Navieres tika vse vaščane in jih pozna samo po imenih.) "Rad bi ti zaupal neko pismo. Da... Ko se vrneš, takoj... Pismo, na katero boš ti prilepil znamko..."

"To se da napraviti," odvrne Joigneau.

Starec pomirjen spet izgine v zeleni senči.

On prebiva v najstarejšem bivališču v vasi. Njegova bajta leži niže od ceste, na tistem močvirnatem hektarju, ki mu pravi Jo Otok, in je taka podrtija kakor njegov gospodar; skupaj z njim je pokopan pod bršljanom sredi devjakega gozda in je podoben žalobni kapelici na zapuščenem pokopališču.

Pismo, za katero gre, je naslovljeno na gospoda konservatorja muzeja Carnavalet v Parizu:

"... V življenju, polnem sprejem, piše g. des Navieres,

Razni mali oglasi

POTREBUJEMO
5 MOŠKIH

za splošna dela v skladišču.
Zasluzek \$43.00 tedensko, brez od.
bitka davkov. Stalno delo pri:

VAUGHAN
WAREHOUSE

Morton Grove, Illinois

Chicago, Milwaukee, St. Paul R. R.
en blok južno od Dempster st.
Phone Morton Grove 1806

Hotelske služkinje
in čistilke

STALNO DELO
DOBRE DELOVNE OKOLIŠČINE
"Full" ali "part time," kakor želite.
\$87.50 na mesec. Oglasite se

EDGEWATER BEACH HOTEL

v uposlovalnem uradu
5357 Sheridan Road

TRGOVSKO PODJETJE, 2 nadst. le-
sena hiša, prodajalna in 5 sob zgo-
raj. Cena je \$3,500. 3554 W. North
Ave. ALBany 0236.

ART UČENEC, mladenič dobi stalno
delo v komercialnem oddelku. Imeti
mora 2 leti višje šole.
JAHN & OLLIER ENGRAVING CO.
817 W. Washington St.

APARTMENT POSLOPJE—Takoj je
plačati \$10,000. Ocenjeno manj kot
4 najemnine. 13 opremljenih apart-
mentov 5-3, 7-2, 1-1 in 1-5 sob, 2 pro-
dajalni, za 2 kari garaže. Poslopie
in oprava predelano vse v A-1 stan-
ju. Nahaja se v 79th in Halsted
okraju. Lastnik gre v Florido. Let-
ni najemni dohodek \$8,996—100% v
najemu. Ostalo \$25,000 plačate me-
sečno iz dohodkov. M. G. Circle,
726 W. 79th St. RADELiff 6660.

Potrebujemo
DEKLE ALI ŽENO
za lahko hišno delo. Ni perila, ne
kuhanja. Dobra plača.

Kličite: Phone ARDmore 3480

POTREBUJEMO MOŠKE za splošno
delo v oddelku za barvne plate, ki so
voljni delati 5 dni v tednu. Se ne
zahteva izkušnost.

JAHN & OLLIER ENGRAVING CO.
817 W. Washington St.

Vaš spomin

ZA
UMRLIMI

Vaše cvetice

POSLANE ZA

POGREBE

V TOLAŽBO ONIM.

KI SE ŽIVE

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice,
častnike, knjige, koledarje, letake itd. v
slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem,
angleškem jeziku in drugih.....

VODSTVO TISKARNE APELIBA NA ČLANSTVO SNPJ.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

.... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
.... Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in
prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naroč-
niki. List Prosveta stane za vse enako, na člane ali nečlane \$6.00 za
eno letno naročnino. Kot va člani se plačajo pri assessmentu \$1.20 za
tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči
da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in
gostovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član
SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list
tednik, bode morda tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno
naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravitelju lista,
in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne
stori, tedaj mora upravitelj znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zaruč. driske in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je.....\$7.50
1 tednik in.....4.00	1 tednik in.....6.30
2 tednika in.....5.00	2 tednika in.....5.10
3 tednike in.....2.40	3 tednike in.....2.90
4 tednike in.....1.50	4 tednike in.....2.70
5 tednikov in.....nič	5 tednikov in.....1.50
Za Evrope je.....\$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali
Money Order v listu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1. Ime.....Čl. družita št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih
članov moje družine:

2.....Čl. družita št.....

3.....Čl. družita št.....

4.....Čl. družita št.....

5.....Čl. družita št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐